

احکام و آداب اعتکاف

تعریف اعتکاف : در لغت به معنای توقف در جایی و در اصطلاح احکام به معنای ماندن در مسجد به قصد عبادت خداوند با شرایط خاص (که در این شرایط انسان می-تواند بنشیند، بایستد، بخوابد یا راه برود) می-باشد.

شرایط اعتکاف : ۱- عقل، ۲- ایمان، ۳- نیت قربت، ۴- روزه گرفتن، ۵- کمتر از سه روز نباشد، ۶- اجازه از ولی، ۷- در مسجد جامع باشد، ۸- تداوم ماندن در مسجد و عدم خروج از آن.

اقسام اعتکاف : ۱- مستحب، ۲- واجب (علت وجوب اعتکاف، نذر، عهد و قسم است).

نیابت اعتکاف : اعتکاف را می-توان برای خود و دیگران به جا آورد، اعتکاف به نیابت از میت بی اشکال است، ولی به نیابت زنده بنا بر احتیاط واجب به قصد رجاء اشکال ندارد.

اجازه ولی در اعتکاف : در شرایط زیر لازم است:

۱- زن از شوهر: در صورتی که اعتکاف موجب از بین رفتن حق اوشود.

۲- فرزند از والدین: در صورتی که اعتکاف موجب اذیت و آزار آنان باشد.

۳- مستخدمین (کارمندان و کارگران): در صورتی که قرارداد اجازه اعتکاف را در بر نگیرد، یعنی اعتکاف با عمل اجازه منافات داشته باشد.

روزه در اعتکاف : کسانی که به هر علتی نمی-توانند روزه بگیرند، از توفیق اعتکاف محرومند مثل مسافر یا کسی که روزه برای او ضرر دارد؛ البته هر نوع روزه-ای (واجب، مستحب، قضاء، نیابتی و ...) برای صحت اعتکاف کافی است. مسافر می-تواند با نذر سه روز روزه در سفر، اعتکاف کند هر چند که نمازش شکسته است.

مدت اعتکاف : معتکف باید حداقل سه روز کامل از طلوع فجر روز اول تا اذان مغرب روز سوم در حال اعتکاف باقی بماند. دو روز اول اعتکاف مستحب است و اگر کسی بخواهد، می-تواند از حال اعتکاف خارج شود، اما اگر دو روز کامل به قصد اعتکاف در مسجد بماند، روزه روز سوم و ماندن در حال اعتکاف بر او واجب می-شود.

محرمات اعتکاف : از جمله محرمات اعتکاف، بوییدن و استعمال بوی خوش به قصد لذت، بحث و جدل و خرید و فروش است. محرمات مذکور مبطل اعتکاف است.

توجه : از آنجا که فرد معتکف روزه-دار است باید از مبطلات روزه نیز اجتناب کند، علاوه بر رعایت حقوق دیگران ، احکام مسجد را نیز رعایت نماید، حفظ حرمت مسجد، با وضو بودن، حفظ نظافت مسجد و ترک سخن دنیا (سخن از هر چه غیر از خدا و پرداختن به باطل) از مواردی است که بر آن تأکید شده است.

اگر در محلی اعتکاف کند که شخص دیگری برای اعتکاف جا گرفته بوده، حکم غضب را دارد.

زمان اعتکاف : در هر زمان که روزه صحیح باشد، اعتکاف نیز صحیح است و اعتکاف زمان خاصی ندارد؛ البته ایام-البیض و به ویژه دهه آخر ماه مبارک رمضان افضل اوقات است.

نیت اعتکاف : در اعتکاف نیت و تعیین نوع اعتکاف شرط صحت آن است، ولی نیت وجوب یا استحباب لازم نیست.

وقت نیت اعتکاف : نیت از ابتدای طلوع فجر روز اول است و تأخیر آن از طلوع فجر جایز نیست، ولی اگر قبل از طلوع فجر هم نیت کند اشکال ندارد.

مکان نیت اعتکاف : معتکف باید در وقت نیت اعتکاف در مسجدی که بنا دارد در آن معتکف شود حضور داشته باشد ولی اگر ابتدای طلوع فجر برای تجدید وضو و یا به جهت ضرورت دیگر خارج شده است نمی-تواند نیت کند.

مکان اعتکاف : اعتکاف باید در مسجد باشد، بنابراین در غیر از مسجد مثل نمازخانه-ها و مصلی-ها (اگر مسجد نباشد) و ... اعتکاف صحیح نیست و بعد از مسجد الحرام و مسجدالنبی (ص) مسجد کوفه و مسجد بصره، اعتکاف باید در مسجدی که جامعیت دارد انجام بگیرد.

- مقصود از مسجد جامع مسجدی است که بسیاری از مردم در آن رفت و آمد دارند. (در مقابل آن مسجد بازار، مدرسه، کارخانه و پادگان و ... که اعتکاف در آن-ها صحیح نیست.) صحن ورودی-های مسجد جزو مسجد نیست، مگر اینکه معلوم باشد جزو مسجد است.

- اگر شک کند که جایی جزو مسجد است یا نه، حکم مسجد را ندارد، بنابراین اعتکاف در آن مکان صحیح نیست، مگر اینکه رفتن به آنجا ضرورت داشته باشد.

- خارج شدن از مسجد محل اعتکاف جایز نیست.

- اگر معتکف محتلم شود و غسل کردن در مسجد ممکن نباشد واجب است از مسجد خارج شود و اگر خارج نشود اعتکافش باطل است.

- در صورتی که عذر شرعی بای بانوان به وجود آید بایستی از مسجد خارج شوند و روزه و در نتیجه اعتکاف آن-ها باطل می گردد.

- بنابراین احتیاط واجب در صورت خارج شدن از مسجد برای ضرورت، باید کوتاه-ترین و نزدیک-ترین راه-ها انتخاب شود و واجب است بیشتر از مقدار نیاز و ضرورت در خارج از مسجد توقف نکند. و زیر سایه ننشیند.

- اگر معتکف برای ضرورت از مسجد خارج شود و مدت خروج وی طول بکشد به اندازه-ای که عرفاً از اعتکاف خارج شود اعتکافش باطل است.